

SALYNAS

INGER-MARIA
MAHLKE

VOKIETIJOS KNYGOS
PREMIJOS LAUREATĖ

Iš vokiečių kalbos vertė
Kristina Sprindžiūnaitė

Sofoklis

VILNIUS, 2020

Para mi abuela

*Ya voy llegando a mi casa, donde muero y vivo yo.
Las paredes me conocen, pero los bienes de mi vida no.*

(sako mano abuela)

Asi es la vida, y no hay otra.

(ji sako ir tai)

Turinys

2015. San Borondón / 9
2015. El Asilo de la Laguna / 57
2015. Bicicleta / 103
2007. Gofijo metai / 123
2000. Auksinė žuvis / 143
1993. Calamitatis et Miseriae / 151
1981. El Carnaval De 1981 / 183
1975. En ti confío mi alma / 207
1970. Buenavista / 215
1963. Bangomis / 235
1957–58. Amor Seco / 247
1950. Las Flores / 263
1944. Reformatorio / 277
1936. Mėlynasis periodas / 303
1935. Siurrealistų suvažiavimas / 333
1929. Tūkstantis devyni šimtai dvidešimt devintieji / 353
1919. La Mar Pequeña / 363
- Žodynelis ir paaiškinimai / 377

Veikiantys asmenys

Ana Bautė Marero, gimusi 1964 m., politikė, ištekėjusi už Felipės, Rosos motina.

Felipė Bernadotis Gonsalesas, gimęs 1962 m., klubo narys, vedęs Aną, Rosos tėvas.

Rosa Bernadotė Bautė, gimusi 1994 m., užsiiminėja kažkokiais menais.

Bernarda Marero, gimusi 1934 m., ištekėjusi už Chulijo, Anos motina.

Chulijus Bautė Ramosas, gimęs 1919 m., vedęs Bernardą, Anos tėvas.

Franciska Gonsales Mur, gimusi 1936 m., ištekėjusi už Eliziejaus, Chosė Antonijo ir Felipės motina.

Eliziejus Bernadotis Borgesas, gimęs 1921 m., kariškis, vedęs Franciską, Chosė Antonijo ir Felipės tėvas.

Chosė Antonijas Bernadotis Gonsalesas, būsimas karininkas, gimęs 1959 m., Felipės brolis.

Merė Ruiz Perez, gimusi 1924 m., namų ekonomė, Mercedes ir Eulalijos motina.

Mercedes Morales Ruiz, gimusi 1951 m., dviejų dukrų motina.

Eulalija Morales Ruiz, gimusi 1957 m., namų ekonomė.

Adela Mur, vadinama Ada, gimusi 1913 m., ištekėjusi už Lorenzo, Franciskos motina.

Lorencas Gonsalesas Gonsalesas, gimęs 1907 m., laikraščio leidėjas,
vedęs Adelą, Franciskos tėvas.

Augustas Bautė Gilas, gimęs 1889 m., vaistininkas, vedęs Olga,
Chorchės ir Chulijo tėvas.

Olga Ramos Diaz, gimusi 1894 m., ištekėjusi už Augusto, Chor-
chės ir Chulijo motina.

Chorchė Bautė Ramosas, gimęs 1913 m., būsimas gydytojas.

Sidnis Felousas, gimęs 1881 m., *Elder, Dempster & Company* val-
dytojas.

2015

SAN BORONDÓN

Dailiųjų menų ratelyje

2015 metų liepos devinta diena, keturiolika valandų ir dvi ar trys smulkios minutės, La Lagūnoje, senojoje salyno sostinėje, oro temperatūra 29,1 laipsniai, septynioliktą valandą dvidešimt septynios minutės ji pasieks 31,3 laipsnį ir bus aukščiausia dienos temperatūra. Dangus giedras, be debesėlio ir toks žydras, kad pamanytumei, jog baltas.

Eiti į parodą sugalvojo Ana. Felipė sutiko tik todėl, kad jį paliktų ramybėje, Rosa sutiko tik todėl, kad ją paliktų ramybėje. Tai buvo prieš dvi savaites, Ana sėdėjo prie aukšto baro stalo, pusryčiaudama skaitė laiškus iš krūvelės „ne tokie svarbūs“, kiti du virtuvėje atsidūrė atsitiktinai. Rosa, nes įsipylė į kavą per mažai saldinto kondensuoto pieno, o Felipė – ieškodamas žirklių. Jis nenori sakyti, kam.

Ana paima voką, garsiai skaito: „Prieš 80 metų Santa Kruse įvyko siurrealistų suvažiavimas“. Rosa žiūri į pieno butelio angą, prie kurios renkasi, bet nekapteli nepaslankus, vos vos stambėjantis balkšvas lašas.

Felipė uždaro virtuvės įrankių stalčių taip, kad jame viskas subarška, o paskui labai tylu, ir jis pasižiūri į Aną, ar supyks. Ana pasmeigia gabalėlį papajos, įsideda į burną, ištraukia iš voko kvietimą, vėl skaito:

– „Prieš 80 metų Santa Kruse įvykusio siurrealistų suvažiavimo...“ Nueikim ten.

Felipė tylėdamas atidaro kitą stalčių, Rosa krato butelį, kad kondensuotas pienas pagaliau pradėtų bėgti ir ji pagaliau galėtų

grįžti į savo kambarį, prie dešimto *Survivor* sezono, penktos ar šeštos serijos. Vedėjas Jeffas Probstas kaip sykis iškvietė gelbėjimo sraigtasparnį, per varžybas – kas pirmas nustums kitą nuo siauro liepto į vandenį – vienas dalyvis susižeidė petį.

Ana skaito toliau:

– „1935 m. garsusis siurrealistas André Bretonas apsilankė“, – pasižiūri į Rosą, nebūdama tikra, ar teisingai ištare vardą ir pavardę. – Už meną atsakingas Felipė, aš studijavau administravimą, – taip Ana pradeda retus savo pasisakymus šia tema, ir jiedu klysta manydami, kad ji nepastebi, kaip abu susižvalgo išgirde, kad jai kažkas gražu.

Rosa maišo puodelyje kavą, žiūri į baltą, greit tirpstantį kaurburėlį ant šaukštelio galo, vėl maišo, paragauja, nori, kad mama pagaliau nutiltų. Jei staiga pakiltų išeiti, prasidėtų diskusijos, laukia, kol Ana skaitydama bent jau nežiūrės į ją.

– „...siurrealistų suvažiavime Tenerifės Santa Kruso dailiųjų menų ratelyje. Šiam įvykiui atminti...“

Rosa atsitrenkia į Felipę, tas klūpo prie kriauklės, ant grindų plytelių šalia savęs pasistatęs šiukšlių kibirą.

– O dangau, nėra ten jokių žirklių, – paliauja skaičiusi Ana. Tokio tono Felipė negali pakesti, pastato kibirą į vietą, jie turi žirkles paukštienai, jis garantuotas. Eulalijai laisva diena. Prieškambaryje, šalia jo kabineto, nuo sienos karo laidai, visas pluoštas, vedantis į saugiklių dėžutę, plonos vinutės nebesilaiko mūre. Įrankių dėžėje Felipė rado guma izoliuotos vielos, nori jos atskirpti, bent jau surišti tuos laidus.

Man jau gana, iškviesiu elektriką, pasakys tai pamačiusi Ana, o Felipei teks ištisas valandas su ja ginčytis. Jis atsistoja, stovi atsirėmęs nugara į kriauklę, apsimeta, kad klausosi.

– „Dailės akademijos studentai ir jauni menininkai naujai interpretavo siurrealizmo klasikus.“ – Ana vėl žiūri į Rosą, ji jau prie durų. Rosa stabteli, linkteli. Kas jai belieka.

– Gal nueikim visi kartu? Rosa čia jau šeši mėnesiai, o visi kartu mes dar... – Ana padaro pauzę, ieško tinkamo žodžio, – niekur nebuvom – galiausiai nuskamba. Felipė ir Rosa pritarę skubiai išėjo iš virtuvės.

Chulijas el Portero

Chulijas Bautė iš pradžių įjungia televizorių, paskui ventiliatorių, atremia lazda į lentyną, einančią per visą galinę durininko posto sieną, pastumia kėdę taip, kad nepakreipęs galvos ir nuo ventiliaatoriaus pūtimo nesuakmenėjęs sprando raumenims galėtų žiūrėti *Tour de France*. Pakabina kepurę ant kėdės atlošo ir atsisėda, tik tada pažiūri į monitorių, ar už durų jau vėl yra laukiančių, kol įleis, sukryžiausių rankas ir nekantriai žiūrinčių į laikrodį. Dabar popiečio poilsis, laikas užrašytas ant lentelės prie skambučio.

Etapas lygumomis, pirmaujantys dar turi beveik pustrečios minutės pranašumą, du prancūzai, vienas olandas, o ketvirtas irgi ne ispanas. Pagrindinė grupė artėja, 47 kilometrai iki finišo, jie pasivys, viską lems paskutinės sekundės. Chulijas Bautė nutildo garsą. Rytoj pagaliau prasidės etapai kalnais, vis tiek geriausios jam – Vueltos lenktynės.

Lauke prie durų stovi dvi moterys, virtuvės darbininkė, smarkiai vėluojanti į popietinę pamainą, ir viena lankytoja. Chulijas Bautė paspaudžia duris atidarantį mygtuką, vėliau, vakare, jie sulauks naujo gyventojų. Gyventojų, vyro, Chulijas Bautė garantuotas, bet klydo, kaip supras kitą rytą. Iš tiesų moterims laisvų vietų nebūna. Jos gyvena ilgiau ir mažiau priešinasi.

Sesuo Mari Karmen iš ryto atrakino lankytojų kambarį, viena savanorė išnešė senas, šilumoje ir tamsoje ant siauro staliuko prie sofos nužydėjusias strelicijas. Vanduo drumstai oranžinis, prie stiklo prilipę kotai atrodo gleivėti. Kvapas vis dar tvaikstosi koridoriuje, su oro gūsiu plėsteli į durininko postą. Chulijas Bautė

girdi įėjusiuosius jam už nugaros sakant „ačiū“, neatsisuka. Trys pirmaujantieji turi dar dviejų minučių septynių sekundžių persvarą, 39 kilometrai iki finišo.

Šalia ant stalo stovi baltas, keturkampis, beveik keturiasdešimtys centimetrų ilgio telefonų pultas. Kairėje ragelis, viršuj du mygtukai, jis naudoja tik vieną, jį iki rudumo nutrynė pirštai: autoatsakiklio. Nuspaudžia, naujų žinučių nėra. Žemiau penkios eilės pailgų šviesos diodų, šalia kiekvieno po permatoma plastmase – kartoninė kortelė, ant daugumos nieko neužrašyta, o tų, ant kurių užrašai yra, net pusė numerių neteisingi.

Chulijas el Portero, čia – štabas. Mazgas. Šliuzas į pasaulį. Be jo į aziliumą nei įeisi, nei iš čia išeisi, su juo sujungiami tiesioginio numerio neturintys arba juo neprisiskambinantieji.

Minutė keturiasdešimt, trisdešimt devynios, vienas pirmaujantiųjų mėgina atsiplėšti, olandas, kiti jį iškart pasiveja.

Šalia telefono padėtas mikrofonas pranešimams. Chulijas el Portero kiekvieną pranešimą pakartoja du kartus. „Sesuo Ciprijana, prašom ateiti į senjorių valgomąjį. Sesuo Ciprijana, prašom ateiti į senjorių valgomąjį.“ Lėtai ir aiškiai, lankytojai iš jo juokiasi. „Kaip oro uoste“, girdi sakant einančius pro šalį. Jam 95 metai, ausys dar geros. Kelias nebe, bet tai kita istorija.

Chulijas Bautė žiūri į mažėjančius skaičius dešiniame ekrano krašte, minutė dvidešimt sekundžių, dar 32 kilometrai, girdi koridoriumi į svetaines su televizoriais ridenamus serviravimo vežimėlius. Monitoriuje nieko nėra, vasarą ramu.

Daugiausiai darbo būna nuo gruodžio vidurio, per Kalėdas ir Naujuosius, iki Trijų karalių sausį. Kiekvieną vakarą skambutį prie durų spaudžia muzikos grupės, dar nesuėję, ant laiptų, jie išsiima instrumentus, sukrauna poste jų futliarus, paskui labdarinškai pabarškina gyventojams vieną dvi tris dainas. Popiet atėjusios šeimos su vaikais nori apžiūrėti prakartėlę, pastatytą patalpoje šalia fizioterapijos. Atgabena čionykščių parduotuvių labdarą, vieta

sandėliuose reikalinga didžiajam prekybiniam sezonui. Chulijas Bautė ir pats anksčiau taip darydavo, kelerios garbanojimo žnyplės nuo krizės nebenaudojamoje kirpykloje senjorių korpuse – iš *Marrero Electrodomésticos* parduotuvės.

Kepyklos siuončia sausainių, žemės ūkio kooperatyvai – maišus bulvių, svogūnų, gofijo, dėžes su pomidorais, avokadais, papajomis. Krepšiai pilni visokiausių nerūšiuotų labdaringsoms organizacijoms suaukotų daiktų, vietinės įmonės siuončia savo produktų mėginius, šimtas buteliukų losjono kūnui, du tūkstančiai pakuočių turono, trys dėžės rožinės spalvos pliušinių vienaragių. Ir viskas nešama pro jo duris, kraunama šalia rampos ant laiptelių, kol kas nors iš virtuvės ar kuri vienuolė su kokiu savanoriu viską sunėša vidun. Per Tris karalius artimųjų daugiau nei paprastai, su sąžinės priekaištais, vaikystės prisiminimais maišeliuose ir krepšiuose. Tada gausu naujų savanorių, Nauji metai, nauja pradžia, prasmingo užsiėmimo ieškojimas.

Ana nebuvo atėjusi daugiau kaip savaitę, dingteli Chulijui Boutei. Užvakar prie durų laukė mergina, panaši į Rosą, bet jis negarantuotas. Matė ją tik trumpai monitoriuje, o tas iškreipia vaizdą.

– Kavos? – klausia viena iš slaugytojų, Karmen, tarpdury. Chulijas el Porterio linkteli. Šviesiai raudoną plastikinį puodelį ji iki pusės pripila šviesiai rudo skysčio, šalia ant stalo padeda du ilgus popierinius pakelius su cukrumi.

– Kas laimės? – Karmen rodo į televizorių. Kameros objektyve lyderiai, jie dar turi 42 sekundes.

– Nė vienas iš jų, – atsako Chulijas. Ji nusijuokia.

Suskambus skambučiui jis tik trumpai žvilgteli į monitorių tuo pat metu spausdamas durų atidarymo mygtuką – viena iš savanorių. Iš tiesų tai jis turi atidaryti kiekvienam ir visiems, daugiau nurodymų nėra. Iš tiesų tai jis sėdi čia tik tam, kad niekas neišeitų. Po kavos visi staiga atkunta, pasitempia krėsluose,

šnekučiuojasi su šalia sėdinčiais. Garsų kilimas atsirita koridoriais, iki pat jo posto. Kai kava išgerta, plastikiniai puodeliai sumauti į margaspalvius bokštus ir surinkti ant serviravimo vežimėlių, prie langų į patijų, kuris kaip tik priešais pagrindines duris, pasirodo pirmieji gyventojai. Tyko, stengdamiesi išlaikyti kuo didesnę distanciją nuo durininko posto. Kol Chulijas el Portero nežiūrės ir jie galės prasmukti. Jis žino, kam leidžiama išeiti pasivaikščioti vienam, o kam ne, viską matyti irgi jo darbas.

Moteris monitoriuje stumteli duris, juokiasi. Dvi senjoros – Demetrija su savo lazda ir Trini su papūga – jau rymo prie patijaus lango. „Hola chicas“, – girdi Chulijas Bautė sakant savanorę, ir kaip gražiai jos abi šiandien atrodančios. Senjoros kikena, bet Chulijas garantuotas, kad joms rūpi tik vis mažėjantis užsida-rančių durų plyšys. Augustas vėluoja, jis tyko kantriaisiai iš visų. Demencija, po insulto jis tik urzgia.

Pagrindinė grupė vis dar nepasivijo lyderių, vėl važiuoja lėčiau. Chulijas Bautė nori pagarsinti, spusteli ne tą mygtuką, vaizdas dingsta, ekrane pasirodo užrašas *Meniu*. Jis paspaudžia *Exit*. Su *Meniu* paprasta. Bet naujajame nuotolinio valdymo pultelyje yra mygtukų, kuriuos paspaudus prasideda begalinė užrašų virtinė, o kai pagaliau sugražini vaizdą, laida, kurią norėjai žiūrėti, dažniausiai būna pasibaigusi.

Senąjį televizorių Chulijas Bautė buvo atsinešęs dar iš namų, *Blaupunkt*, lempinį. Šešis kartus jį remontavo, kol ekrano apačioje atsirado mirgantys balti skersiniai dryžiai, tai pakylantys, tai nusileidžiantys žemyn. Vaizdo atkūrimo galvutės atsarginių detalių parduotuvėje nebegavo.

Naujasis plokščias, plonesnis nei per plaštaką. Postas staiga pasidarė dvigubai didesnis, juokavo sesuo Chuana Trijų karalių dienos rytą, kai naujasis televizorius buvo pastatytas ant staliuko po langu. Padovanojo elektros prekių parduotuvių tinklas, kurio pavadinimo Chulijas Bautė niekad nebuvo girdėjęs. Sujuku-

sios vienuolės sustojo aplink ratu, stebėdamos kiekvieną jo veido krustelėjimą. Jis, aišku, džiaugėsi, kiek galėjo, nepakankamai entuziastingai, šitai visą laiką žinojo, bet kai galiausiai spaudė abi rankas kiekvienai iš jų, o susigraudinus dėl jų džiaugsmo jam akyse ėmė tvenktis ašaros, visi buvo patenkinti.

Chulijas Bautė mėgino atidaryti tą naująjį, nepaisydamas lipduko ant korpuso krašto, kuriame parašyta, kad pažeidus jį nebegalios garantija. Varžtai labai smulkūs, 5 x 60 milimetrų, kryžminiai, neišjudinami. Atsuktuvus nuslydo – kelis kartus, subruožė antracito spalvos plastiką iki smulkučių drožlių, liko įbrėžimai. Chulijas liovėsi. Nuo tada už televizoriaus jo laukia klausimas: ar dar sugebėtų, ar žinotų, kokia detalė kokią funkciją atlieka, ar atskirtų jas, ar suprastų. Ar laidai ir ritės kaip ir anksčiau galvoje patys susijungtų į schemą.

Parduotuvę jis pardavė, kai technika dar neatrodė keista, iki į ją prikišo kompiuterių. Kurį laiką vienuolyno vyresnioji vis sakydavo, kad reikės pakeisti telefono pultą. Prasidėjus krizei niekas apie tai nebekalba. Kad palengvėtų, naktį prieš užmigdamas jis mėgino įsivaizduoti, kaip jaustųsi sėdėdamas su kitais vyrais televizoriaus svetainėje, kartais išeidamas parūkyti, triskart per dieną valgymas, popiet kava, šokdamas su kokia slaugytoja, atėjus pagroti muzikinei grupei. Kartais per neatsargumą gal uždėtų delną jai ant sėdynės.

Augustas urzgia, kelia savo lazda, ateina nuo fizioterapijos, jo vieta prie pat durų, padėjus ranką ant rankenos, kurios neįstengia nuspausti – tai gali tik Chulijas el Portero. Iš ryto ir po popiečio ramybės Augustas vis ją spaudo ir tampo, paskui apimsta, o norinčiam įeiti tenka stumti duris iš lėto, laukti, kol Augustas žingsnelis po žingsnelio atsitrauks.

Tikrai bus sprinto finišas, lyderiai neatsiplėšia. Paskiri dviratininkai dar mėgina įgyti persvarą, atsiplėšia vos per kelis metrus, juos vėl praryja pagrindinė grupė. Spaudžia iš visų pusių, sprinterių

komandų gregoriai priekyje sudaro siaurą butelio kakliuką, jis didina greitį, važiuoja vingiuotomis linijomis, kai į priekį vienu metu veržiasi keli – iškreipti veidai po spalvotais šalmais, kurie vėl užkamšo visas spragas. Taip bus ir toliau, kol jie įsuks į siauras kokio Prancūzijos miestelio gatves, tada kils trumpas karštligiškas sambrūzdis, kai gregoriai priekyje išdėstys savo sprinterius, o viskas baigsis žaibiškai greitai, nespėjus susigaudyt.

Sprinto finišai jam primena per greitas ejakuliacijas jaunystėje. Bet rytoj jau bus Pirėnai, paskui Alpės. Chulijas el Portero žiūri į laikrodį, tas naujas gyventojas jau vėluoja, po pusvalandžio prasidės rožinis, laikas surašytas ant lentelės prie skambučio. Jis nesėdės čia ir nelauks, žino, kaip būna. Kartais jie išsidirbinėja, nė už ką nenori išeiti iš namų: turėsit išnešti, savo noru neisiu!

Ką man daryti? – paskui telefonu verkia giminaičiai, *negaliu jo priversti, ką man daryti.*

Būna, kad geibti ima vos spėję įsikelti, išsikrauti lagaminus, vienuolėms markeriu ant skalbimo etikečių, atlankų po sagomis ar po apykaklėmis nė nesuženklus numerių. Lįsta su kiekvienu valgymu, minkšti iškilumai išsitiesina, atsiranda nauji – ne švelnūs linkiai, o su kietomis briaunomis. Jų pečius kažkas traukia prie kelių, tie nebeišsitiesia, atsiradusio linkio kampas vis mažėja. Iš pradžių kas savaitę, paskui kasdien, iki ratelių. Kurį laiką situacija vis tokia pat, bet valandos sėdint pasiima savo: raumenų skaidulos trumpėja, kampas vis arčiau 90° ir mažėja, o paskui greitai tenka keliauti viršun, į antrą aukštą. Pas nesikeliančius iš lovos, kur pašnabždomis kalbamos maldos prie mirštančiojo, kur kateteriai ir šlapimo maišeliai, šviesia medžiaga aptrauktos širmos, o už jų, kojoms vėl išsitiesus, ant naktinių staliukų dega raudonos švieselės.

Būna, kad susitaiko. Senjoroms auga ūsiukai, senjoram ant skruostų ir smakro – balkšvi šeriai, tarp kurių driekiasi raukšlėtos odos salelės. Chulijas aziliume gyvena jau aštuoniolika metų

ir puikiausiai jaučiasi. Nuo tada, kai prieš aštuoniolika metų ėmė visai nesilankstyti kelis, plyšo meniskas, bato galu užkliuvus už laiptelio prie parduotuvės. Į parduotuvę eidavo kiekvieną rytą, kiekvieną rytą pakeldavo bato priekį žengdamas per slenkstį, pusę centimetro, ne daugiau. Jo refleksai geri, ranka buvo greitesnė, sušvelnino kritimą. Tik kad įdubimas tarp dešinio kelio ir blauzdikaulio pataikė į metalinę siją, kuri buvo įleista į grindis. Skaudėjo taip baisiai, kad jis paprašė iškviešti taksi, tas parvežė namo, du kvartalus.

Vairuotojas padėjo įlipti į liftą, viršuj Chulijas atsisėdo ant grindų. Rankomis ir sveika koja stūmėsi iki buto durų, ant kili-mėlio, nenuleisdamas akių nuo kitų butų akučių. Nė viena nepa-tamsėjo – jam palengvėjo.

Kodėl nesišaukei pagalbos? – vėliau priekaištavo jam Ana. Kitą rytą kelis buvo ištinęs, visą naktį šaldė jį maišeliais su ledu-kais, tik ėmus švisti kiek prisnūdo. Šiaip taip išsivirė kavos, tada išsikvietė greitąją. Laukdamas ant sofos suprato, kad tai paskuti-nė kava, kurią geria namie.

Ana norėjo, kad jis persikeltų pas juos. Sakė, tavim rūpinsis Eulalija. Jeigu jai bus per daug darbo, pasamdysim dar ką nors. Keltis į aziliumą nusprendė pats vienas. Bažnyčios Chulijas Bautė negerbia, bet vienuolės jam patinka.

Viskas taip pat, sako gydytojas per kiekvieną patikrinimą kas trys mėnesiai, rodikliai tokie patys.

Prieš užmigdamas Chulijas vis dar pereina savo sąrašą: kartais prisiverčia, bet toliau kaip „penkta“ dažniausiai nenuėina, tada jau viskas vėl suglebę, nors nieko neįvyko. „Penkta“ yra Luiza, jo darbuotojo Chilo žmona.